

Ангел Каралийчев

Дядо Божиловата надежда

Навън виелицата, гребеше сняг, затрупваше заспалото мирно село и виеше като бясно куче – тъжно и проточено. Под нейния напор клоните на дърветата пращяха.

– А ставай да си ходиш! Среднощ мина. Тук не е хан. Седнал си до печката, разположил си се като някой бей и не ти иде на ума, че трябва да си вървиш.

– Чакай, Пъшо, остави ме да си понатопля още мъничко ръцете. Студено ми е.

Дядо Божил протегна към отвореното гърло на печката, където нямаше живи въглени, а само топла пепел, двете свои старешки ръце и взе да трепери целият.

Пъшо откряна вратата на кръчмата.

– Малее, каква виелица е завила! Сипе, сипе. Един човешки бой сняг ще натрупа. Дядо Божиле, тази нощ в твоята градина, нали нямаш плет като света, вълците ще играят на прескочи магаре. Кога ги усетиш, да вземеш една главня и да излезеш насреща им. Пет пари да не даваш – вълкът бяга от огън като дявол от тамян.

– Де огън в моята къща, синко. За цяра да търсиш, няма да намериш съчица под стряхата. Нямам дръвца, Пъшоо, нямам!

– И няма да имаш съчица, додето ходиш с този ум. Абе ти си станал чуден човек! Защо не го продадеш? Парички ще ти начетат хората.

– Мило ми е – рече дядо Божил.

– Дрън, дрън-ярина!. Мило ти било. Стар човек си, деветдесет лазарника мъкнеш на гърба си, а приказваш като вчерашно дете. Толкова твои хора лежат сега затрупани в гробищата – тях как можа да прежалиш, а туй нищо и никакво не можеш. Защо ти е? На оня свят ли ще го носиш? Да не мислиш, че в гроба ще ти стане по-топло? Я гледай каква страшна виелица е забучала. Иди го продай утре в Оряховица. Там в чаршията има един златарин. Той купува тъкмо тези работи. Много е богат. Да го стиснеш за гушата – жълтици ще падат от устата му. Като му го дадеш, ще напълни калпака ти с пари. Че да тръгнеш по пазара, че да си купиш един хубав кожух, че да си вземеш едни хубави ботуши с два пръста гъон – да не ти мокри снегът краката. Я се погледни! Тръгнал си със свински цървули, пробити от доле, и навои нямаш, ами си увил краката си с две скъсани дрипи. Че остави цървулите, ами де ти ризата? Месата ти се виждат под антерията. Срамота е да ходиш гол. Послушай ме, па си гледай животеча. Зле ли ще ти бъде?

– Добре де, всичкото, дето го приказваш, хубаво, ами ако тръгна сега, как ще стигна в този сняг до Оряховица?

– По железницата. Нали затуй са направили хората железница.

– Отде ще намеря пари за из път? Кой е луд да ме по качи без пари на машината.

– Лесна работа. Аз ще ти дам, стига да се решиш. Ще ти заема двацет и пет лева. Защо да не ти дам? Ти си човек, дето не ламти по чуждото. Когато се върнеш, ще ми ги дадеш. За насам пари не ти трябват – кесията ти ще набъбне.

Дядо Божил стана. Огъна се в антерията, закърпена и на лактите с парчета от чувал, и тръгна да си ходи.

– Е, как е? – изпроводи го Пъшо до вратата. – Утре, ако сме живи и здрави – на път, а?

– Ще си помисля тази нощ, че утре пак ще се видим. И него като дам, какво ще ми остане на този свят.

Вилицата погълна, прегърбения, свит от студ старец, а Пъшо заключи вратата, подпря я с брадвата, духна свещта и се прибра в топлата стая при челядта си.

Дълго време дядо Божил се блъска в снежната буря, додето стигне в къщи. Като влезе, отърси снега от дрехите си, протегна ръка в тъмнината, пристъпи и седна под камината да си помисли. Заклюма над студено огнище. Душата му се върна в миналото. Прехвърли хълма на годините и слезе в едно далечно село, над което грееше червена месечина и духаше топъл есенен вятър. Тръгна старецът по една улица, упъти се към мегдана и когато стигна, спря онемял. Напреде му мигом израсна една бесилка от дялани четвъртити дървета и на бесилката се люшна едър мъж с увиснали дълги мустаци и сива конопена риза. В краката на обесения стоеше търкулнат неговият чер калпак, а на калпака светеше златно лъвче.

– Тате – прошепна глухо старецът и затрепера, – аз съм твоят Божил.

И старецът се видя такъв, какъвто беше него ден.

Едно босоножче, прескочило съседния градски плет, изправило се срещу обесения, впило очи към неговите и замръзнало от страх. С ужас детето почна да прегръща и целува краката на мъртвеца.

– Тате, аз съм твоят Божил, обади ми се!

Но мъртвият не се обади. Тогава детето уплашено се озърна, грабна калпака и се изгуби в пустата нощ...

Сълзите задавиха дядо Божила. Той ги избърса с ръкав и утихна. Отвън вятърът налягаше вехтата къща и надуваше закнижените прозорци. Над селото се носеха писъци и вой. Сякаш някой викаше за помощ,

сякаш биеше някъде камбана...

На другия ден, когато се пробуди и погледна през прозореца, видя сняг до гърди. Не се шегува зимата.

– Ех, да имах кожух, едни ботуши и една кола дърва – въздъхна той, – да си наръшкам огъня, да си събуя ботушите, че да си постеля в къта под камината кожуха и да си полегна, малее! Огънят пращи! Искри светулкат нагоре в комина, пък аз стоя, гълтам топлинка и се протягам... Прав е Пъшо. Ще трябва да вървя днес. Ако не ида, може да обърне колата и да каже: няма хляб.

Наистина бяха я наредили двамата – Пъшо ще му дава хляб, додето е жив, а когато умре – за Пъша ще остане къщата и разграденият двор. Ама де да го знаеш кучето: може да му хрумне друго и да рече: няма хляб!

Тогава дядо Божил се реши, дигна се, отиде към килера, извади от пояса си ключа на раклата, отключи я, напипа го и пак затрепера...

Пъшо му начете двайсет и пет лева за влака и на тръгване му рече:

– Хем да не забравиш да си купиш един шал, вълнен, от меките, да има с какво да си загърнеш ушите. А на мене купи един вестник, да прочета новините. Душата ми взе да се стяга за новини. Не съм аз за туй диво село, ама тъй ми било писано.

Къде пладне дядо Божил се изправи пред оряховската златарница, дълго отърся снега от цървулите си и нерешително почука на вратата. Посрещна го самият златарин, с широк златен ланец на корема и лъскави чепици, които скърцаха. По пръстите му блещукаха елмази.

– Какво има? – попита златаринът.

– Дойдох за малко да...

– Защо си дошел? Да не би да купуваш армаган за Коледа?

– Не ща. Имам за продан нещо.

– Какво е?

– Едно лъвче от старо време. Когато се бихме с турчина, то ми беше на калпака. Аз съм от четата на дяда Капитан Никола, дето го убиха при село Колиби. Ти знаеш ли, го? Капитан Никола – песен има за него, как ще да го не знаеш. От неговата чета съм. Байрака съм носил. Ако беше жив дели Пеню, лясковчанинът, можеше да го попиташ, той да ти разкаже за мене. От бунталъка ми е туй златно лъвче. Най-напред го е носил баща ми Иван Божилов, старият комита, дето го обесиха турците напред село. Ти трябва да си чувал за него. Той ми е баща. От него ми е туй лъвче.

– Ами защо го продаваш? – попита златаринът.

– От нужда, синко, от нямане. Голям сиромашлък ме е налегнал. Откак е паднал дълбокият сняг, огън не съм виждал на огнището си. Лани ме научиха да направя едно прошение до царя. Да му обадя кой е дядо Божил, аз де да му се оплача от немотията и да му пиша за лъвчето, дано ми отпусне някоя пенсийка.

– Направи ли прошениято?

– Направих го зер, петнайсет лева ми взе адвокатинът за него.

– Ами царят?

– Нищо. Малко го е еня царят, че някой си дядо Божил от Опъка нямал риза на гърба си и сечал гвоздеи от студ.

– Я дай да видя лъвчето!

Старецът бръкна в пазвата си, извади една кърпа, развърза я полека и внимателно подаде на златарина едно жълто малко лъвче с почернели изкривени крака и пробито с гвоздей око.

Златаринът го пое, сложи очилата си, погледна го от лице, обърна го от opakото, почука го с пръст и рече:

– Имаш грешка, дядо.

– Защо?

– Не е златно туй лъвче, не е.

– Как? – зина старецът.

– Не е златно, казвам, тенеке е.

– Що думаш? Може ли да бъде!

– Не струва пукнато петаче. Хвърли го на боклука. Сбъркал си, дето си тръгнал чак от село да ми го носиш и да харчиш пари. От кое село беше ти?

Дядо Божил нищо не отвърна. Попримига, пое лъвчето, завърза го пак в кърпата като нещо безкрайно скъпо, мушна кърпата в пазвата си и излезе.

Златаринът се засмя подире му.

– Защо не попита в село някой човек, дето е виждал злато през живота си, ами си тръгнал в тоя студ за града...

На улицата бедният старец дълго стоя изправен, гледа високите снежни хълмове и мъка като порой течеше в душата му...

Ей какво било. Туй лъвче, което му беше останало подир толкова гробове на близки хора, тази негова последна радост и надежда, не струва пукнато петаче. Тенеке било. Как тъй може лъвчето да бъде тенеке...

И нали нямаше пари за назад да се върне с железницата, той тръгна пеша към Опъка. Когато излезе на открито поле и вървя донякъде, изведнъж пътят се свърши. Вилицата го беше заринала. Сега накъде да

върви? Нагази старецът дълбоката пъртина, повървя малко, умори се и седна.

Доде отпочине, лютата виелица емна хълмовете и го затрупа.

КРАЙ

© Ангел Каралийчев

Сканиране и разпознаване: unicode, 2007

Редакция: BНorse, 2007

Публикация:

Ангел Каралийчев, НАЙ-ТЕЖКОТО ИМАНЕ – ПРИКАЗКИ И РАЗКАЗИ

Съставител ГЕОРГИ СТРУМСКИ

Библиотечно оформление СТЕФАН ГРУЕВ

Редакционна колегия ЕФРЕМ КАРАНФИЛОВ, ИВАН ЦВЕТКОВ, ЙОРДАН МИЛЕВ,
КАМЕН КАЛЧЕВ

Отговорен редактор НИКОЛАЙ ЯНКОВ. Редактор на издателството АННА
ПАНЧЕВА

Илюстрации АЛЕКСИ НАЧЕВ. Художник на корицата РАДОЙ БОЯДЖИЕВ.

Художествен редактор ИВАН МАРКОВ

Технически редактор ЕЛЕНА МЛЕЧЕВСКА. Коректор ТАНЯ СИМЕОНОВА

Първо издание. ЛГ. V. Тематичен № 13/9537172431/6006-2-79

Дадена за набор на 23. IV. 1979 г. Подписана за печат на 27. IX. 1979 г. Излязла от
печат на 10. X. 1979 г.

Поръчка № 118. Формат 1/16 60×90. Тираж 60 000. Печатни коли 16. Издателски коли
16. Цена 2 лв.

„НАРОДНА МЛАДЕЖ“ – ИЗДАТЕЛСТВО НА ЦК НА ДКМС. МОНОФОТО, ПЕЧАТ
И ПОДВЪРЗИЯ ДПК „Д. БЛАГОЕВ“. СОФИЯ – 1979

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3371>]